

Handlingsplan for Vest-Agder-museet 2023

Vest-Agder-museet er Sørlandets største museum og skal gjennom bevaring, forskning, formidling og fornying gi publikum gode opplevelser og ny innsikt i livet på Agder.

Nedenstående handlingsplan for 2023 bygger på utkast til strategisk plan 2023 – 2027 samt fagplaner for de ulike arbeidsområdene og innsendt søknad til Kulturdepartementet med derværende prioriteringer. Handlingsplanen vil i sin tur danne grunnlaget for avdelingenes årsplaner.

Museets strategiske plan omfatter:

- Solid kunnskapsproduksjon
- Relevant formidling
- Helhetlig samlingsutvikling
- Trygg ivaretagelse
- Aktiv samhandling
- Organisasjonsutvikling
- Forretning

Vest-Agder-museet som organisasjon kan grovt deles i tre:

- Administrasjonen løser fellesoppgaver innenfor økonomi, administrasjon, personal og strategisk myndighetskontakt
- Fagseksjonen løser felles oppgaver innenfor samlingsforvaltning, koordinering av fellesprosjekter, design, bistand til utstillingsproduksjon, fotobevaring, forskning og markedsføring
- Det er ved de geografiske avdelingene/besøksmålene publikum primært treffer museet. Avdelingene har ansvar for formidling, bygningsvern og ivaretagelse av egne anlegg, forskning og kunnskapsoppbygning på eget fagområde osv.

Handlingsplanen vil primært peke på noen hovedprioriteringer innenfor museets aktivitet. En mer detaljert fremstilling finnes i avdelingenes årsplaner og årshjul, som utarbeides etter at budsjettet er vedtatt.

Et sentralt punkt i museets arbeid, er å styrke aktiviteten ute i avdelingene og på de ulike besøksmålene. Dette skal gjøres i dialog med samfunnet vi er en del av. Samtidig har museet en sentral oppgave knyttet til å bevare den samlede mengden antikvariske bygg, gjenstander, foto osv. Museets samlinger er grunnmuren og grunnkapitalen i museets virksomhet.

Budsjettet gjenspeiler en stram økonomi. De begrensede rammene gir utfordringer både knyttet til vedlikehold/sikring av samlingene og det å kunne gi publikum et godt og variert tilbud. Vest-Agder-museet er en arbeidsintensiv organisasjon. Teknisk-industrielle kulturminner som Sjølingstad Uldvarefabrik, Setesdalsbanen og Hestmanden krever store ressurser for å kunne opprettholdes i drift.

Handlingsplanen bygger på tilskudds- og finansieringsnivå slik de er lagt til grunn i budsjettet. Dette betyr at aktiviteten både kan bli redusert, eller økt, ut fra hvor vidt innsendte søknader blir innvilget eller avslått og ut fra endelig tilskuddsnivå fra eiere og andre tilskuddsgivere.

Faglige satsingsområder

Den røde tråden i Vest-Agder-museets arbeid skal være «Vi forteller din historie».

Museets samfunnsrollearbeid er en viktig del av virksomheten og er knyttet opp mot mange av museets avdelinger. Museet definerer arbeidet med tabubelagte temaer og det å gi en stemme til de som ofte ikke blir hørt som vår samfunnsrolle.

Ut over de ovenfor nevnte to hovedpunktene er museets faglige satsingsområder knyttet til:

- Avdelingenes egenhistorie/lokalhistorie
- Militærhistorie, med særlig fokus på 2. verdenskrig og den kalde krigen.
- Maritim historie, med særlig fokus på plastbåten's historie.
- Industrihistorie
- Bygningsvern og byggeskikk.

Solid kunnskapsproduksjon

I begrepet «solid kunnskapsproduksjon» ligger både forskning, men også handlingsbåren kunnskap og museenes rolle som kunnskapsinstitusjoner i sine regioner og lokalsamfunn.

Vest-Agder-museet vedtok høsten 2019 ny forskningsplan som skisserer hovedlinjene i museets forskningsarbeid. Sentralt står museets faglige prioriteringer: Samfunnsrolle, militærhistorie, industrihistorie, nyere maritim historie med vekt på plastbåt, bygningsvern og avdelingenes lokalhistorie.

Vest-Agder-museet er en aktiv deltaker i forskernettverk Agder, sammen med bl.a. Aust-Agder-museum og arkiv, Arkivet freds og menneskerettighetscenter, Universitetet i Agder m.fl. Museet har også avtale med UiA om hospitering og arbeidspraksis for studenter

Museet fikk i 2019 tilskudd fra Creative Europe til prosjektet Identity on the line (I-ON). Prosjektet favner både forskning og formidling. I-ON er et samarbeid mellom museer og universitet i sju land i Europa. Prosjektet avsluttes i 2023.

Ved mange av museets avdelinger drives en aktiv kunnskapsoppbygning knyttet til immateriell kulturarv. Sjølingstad Uldvarefabrik dokumenterer hvordan gamle håndverk knyttet til fabrikken ble utført og arbeider sammen med eksterne aktører med rekonstruksjoner av gamle stoff; Setesdalsbanen holder ved like kompetanse i drift og vedlikehold av damplokomotiver, mens Hestmanden gjør tilsvarende når det gjelder dampskip. Bygningshåndverkerne bidrar til å holde vedlike og videreformidle tradisjonelle håndverksteknikker.

Arbeidet med museets formidling, enten det er knyttet til lokalhistoriske utstillinger eller annen formidling, fordrer i mange tilfeller forskning og kunnskapsinnhenting for å kvalitetssikre kunnskap

og å kunne formidle ny og spennende kunnskap til publikum. Noe av museets forskning knyttes også opp mot deltakelse i nasjonale museumsnettverk, blant annet Nettverk for arbeiderkultur og arbeidslivshistorie.

«Snartemodugnaðr» er et tverrfaglig forsknings- og formidlingsprosjekt som involverer fagpersoner fra ulike land, ulike fagmiljøer og flere universiteter. Prosjektet arbeider med folkevandringstiden i Agder med særlig vekt på Snartemofunnet. Prosjektet ledes av Vest-Agder-museet, Tingvatn.

Museet har mål om flere ansatte med konservatorer NMF godkjenning. Dette forutsetter at aktuelle kandidater gis mulighet til å skrive fagfelleverderte artikler som publiseres enten i museets egne årbøker, eller i andre tilsvarende kanaler.

Museet vil jobbe aktivt for å fremme nye forskningsresultater i media, gjennom pressemeldinger og kronikker.

Relevant formidling

Nytt museumsbygg i Kristiansand er en hovedsatsning for VAM. Museet har store utfordringer med dårlige publikumsfasiliteter og utstillingslokaler som ikke tilfredsstiller krav til klima, sikring og universell utforming. Bygget kan grovt deles i: By- og regionhistorisk utstilling (basisutstilling), båthall med maritim historie/plastbåtens nasjonale historie, lokaler for temporære utstillinger, konserveringsatelier og utstillingsverksted. Bygget skal være et møtested og vil være en ressurs i museets arbeid med inkludering og samfunnsrolle.

VAM vil i 2023 arbeide videre med tilrettelegging og formidling for ulike målgrupper ved alle avdelingene. Arbeidet med utvikling av undervisningstilbud i og utenfor DKS videreføres. Det skal være minst ett felles utviklingsprosjekt med aktivitet og fokus på flerbruk hvert år. I 2023 arbeides det med formidling av VAMs nye vandretstilling «Det snakker vi ikke om! Familiehemmeligheter etter krigen» og overføring av materialet til skoleturné. Utstillingen er en del av det internasjonale samarbeidsprosjektet «Identity on the line» (I-ON), som VAM leder. I 2023 lanserer I-ON en «digital school package», som skal distribueres i hele landet.

Tilbudet til barn og unge videreutvikles, særskilt i skolens ferier. Vest-Agder-museet tilstreber aktivitetsbaserte opplegg for sine gjester, taktilt og digitalt.

Det vil også i 2023 legges vekt på å knytte målrettede formidlingsprosjekter til flest mulig prosjekter innen forskning, samlingsforvaltning og bygningsvern. Konkret vil det arbeides med bruk av 3D-teknologi kombinert med VR-opplevelse i forbindelse med skanning og restaurering av bygninger på Setesdalstunet, Kristiansand. Digital formidling og kommunikasjon er blitt en integrert del av museets formidling, enten selvstendig eller som supplement til annen formidling. Museet samarbeider med et utviklerfirma om utprøving av helt ny teknolog (MetaHuman/Motion Capture) for formidling og personlig interaksjon med historien i et prøveprosjekt i 2022/23.

Museet skal være en aktiv deltaker i samfunnet og arbeide for synlighet og tilstedeværelse også utenfor museets egne avdelinger. Vi tilbyr utstillinger i det offentlige rom, skoleturneer, foredrag, by- og bygdevandringer og deltar i fellesinitiativ og festivaler i lokalsamfunnene.

Museet arbeider med ny temautstilling om det amerikanske Lista ved Lista museum (ferdig 2023), industrihistorisk senter i Mandal (ferdig 2023) og ny basisutstilling ved Tingvatn fornminnepark (ferdig 2024). Det arbeides videre med konkretisering av innhold i nytt museumsbygg på Odderøya, herunder formidlingsmetoder.

Ordningen med gratis adgang for familier med utfordrende økonomi, flyktninger og asylsøkere videreføres.

Gi ut en publikasjon om Snartemofunnene.

Helhetlig samlingsforvaltning

VAM vil i 2023 starte innflytting i nytt magasin. I den forbindelse prioriteres «hurtigregistrering» og utlegging på Digitalt museum av gjenstander som flyttes. Bedre oversikt over samlingene gir både økt sikkerhet og bedre muligheter for forskning og formidling.

Som ledd i arbeidet med flytting av samlingene foretas også avhending av gjenstander som er ødelagt eller fremstår som ukomplette og uten kildeverdi. Avhending vurderes av avhendingskomiteen.

Museets inntak av nye gjenstander skal være i tråd med innsamlingsplan og faglige fokusområder. Inntak skal være vurdert av inntakskomiteen.

Museets gruppe for materiell samtidsdokumentasjon arbeider for inntak av gjenstander som dokumenterer viktige hendelser, samfunnsdebatter eller aspekter ved folks hverdag i inneværende år/nære fortid.

Museet benytter Primus i samlingsarbeidet. Publisering skjer på Digitalt museum og Agderbilder. I 2023 skal museet avklare videre bruk av programvare knyttet til fotoregistrering (Fotostation eller Primus), samt hvordan Agderbilder bør prioritere sine ressurser fremover.

Spectrum benyttes som rettesnor i samlingsforvaltningsarbeidet og vil på sikt bli innført som mal for arbeidet.

I 2019 gjennomførte museet en helhetlig gjennomgang av den fysiske tilstanden til museets bygningssamling. I 2023 vil museet starte opp arbeidet med en vurdering av bygningenes kulturhistoriske- og formidlingsverdi. I den forbindelse vil det også bli foretatt en prioritering i samlingen og en vurdering av avhending.

Trygg ivaretagelse

Vest-Agder-museet overtok høsten 2022 nytt magasin. I 2023 vil arbeidet innen samlingsforvaltning i stor grad bli preget av flytting av gjenstander til nytt magasin og omrokkeringer i andre magasiner som følge av dette.

Museet vil i 2023 gjennomføre en opprusting ved Flekkefjord museum. I dette arbeidet ligger også en gjennomgang av gjenstander som oppbevares lokalt og overføring av disse til magasin.

Når flytting til nytt magasin er gjennomført, vil oppbevaringsforholdene for museets gjenstander i hovedsak være gode. Ett unntak er deler av det rullende materiellet ved Setesdalsbanen. Arbeidet med å få resterende bevaringsverdig rullende materiell under tak er startet opp og vil bli videreført innenfor tilgjengelige økonomiske rammer i 2023. Jernbanedirektoratet utarbeider i 2022 en rapport til Samferdselsdepartementet som bl.a. omhandler haller til rullende materiell. Denne vil danne grunnlaget for fremtidige bevilgninger.

Vedlikeholdssituasjonen for det rullende materiellet ved Setesdalsbanen vil ha et særlig fokus også i 2023. Dette gjelder særlig lokomotivsituasjonen, hvor museet/banen ligger bak vedlikeholdsplanen, bl.a. pga. stengte grenser under pandemien.

Museet skal avklarer rammene for samarbeid med Nasjonalbiblioteket om digitalisering og magasinerings av foto og AV-materiale.

Vest-Agder-museet forvalter 129 bygninger, hvorav 103 er antikvariske bygg. Noen av byggene er blant de viktigste kulturminnene på Agder. Museet har fire ansatte knyttet til antikvarisk bygningsvern, to av disse har stillinger kombinert med vaktmesteroppgaver. Det avsettes egne ressurser og søkes eksternt finansiering til opprusting og vedlikehold av den antikvariske bygningsmassen i tråd med fremdrifts- og prioriteringsplaner. Museet har søkt Kulturdep. om styrking av den faste staben knyttet til antikvarisk bygningsvedlikehold, men denne ble ikke innvilget for 2023. Agder fylkeskommune har de siste årene avsatt mellom en og to millioner ekstra til bygningsvern i Vest-Agder-museet. Styret i VAM har også avsatt en million ekstra fra disposisjonsfond i 2023. I tillegg søkes kommuner, Jernbanedirektoratet, Riksantikvaren, private fond og stiftelser om støtte. Med dette som bakgrunn prioriteres i 2023 istandsetting av Waages hus i Farsund, Nomelandsloftet og Årestua på Kristiansand museum, maling i Bygada ved Kristiansand museum, istandsetting av vinduer ved Sjølingstad Uldvarefabrik og ferdigstilling av både rasoverbygg og «Hornesund holdeplass» på Setesdalsbanen. I tillegg foregår løpende vedlikehold ved alle avdelinger.

Gjennom opplæring og dokumentasjon skal den håndbårne kunnskapen knyttet til driften på Sjølingstad, Setesdalsbanen, Hestmanden og bygningsvern sikres i organisasjonen. Frivillige har også en viktig rolle i dette arbeidet.

Museet skal ivareta sine flytende fartøy på en sikker, men også antikvarisk korrekt, måte og sikre at disse innehar pålagte sertifikater. Det er søkt ekstra tilskudd til vedlikehold for både Hestmanden og Solstrand (Flekkefjord).

Det er antatt at det i 2023 også vil være en prosess rundt fremtiden for forsvarets kulturminner og gjenstander, her under konsekvenser for Møvik fort knyttet til flyttingen av Forsvarets museer til Kulturdepartementet.

Sikringsplan for bygg og anlegg skal oppdateres i 2023.

Aktiv samhandling

VAMs avdelinger skal være viktige faglige og sosiale møteplasser i sine lokalsamfunn. Museets slagord er: "Vi forteller din historie".

Museets samfunnsrollearbeid er knyttet til å løfte tabubelagte og utfordrende tema, og involvere lokalbefolkningen i formidlings og utviklingsprosjekter. EU-prosjektet «Identity on the Line» avsluttes i 2023. Museet vil i 2023 avklare nye/videreførte prosjekter knyttet til museets samfunnsrollearbeid.

Frivillige skal være en viktig ressurs i museet. Ved Hestmanden og Setesdalsbanen bemanner frivillige skip og tog, samt bidrar med kompetanse i bevaringsarbeidet.

Museet skal ha tett samarbeide med de andre museene på Agder, særlig innen samlingsforvaltning, bygningsvern og formidling. Museet flytter inn i fellesmagasin med Lindesnes fyrmuseum, samlokalisert med Kunstsilo.

VAM skal samarbeide med museer, Arkivet og universitetet om Forskernettverk Agder.

Museet og UiA samarbeider om utplassering av studenter innen humaniora og kunsthøgskolen.

Arkivet freds og menneskerettighetssenter og Vest-Agder-museet samarbeider om krigsseilerhistorie.

Museets ansatte deltar også aktivt i faglige nettverk, både i regi av Kulturrådet, men også f.eks. nettverket for museumsbanene, Norsk Fartøyvernforening osv.

Vest-Agder-museet samarbeider aktivt med Visit Sørlandet utvikling (tidligere USUS) om både markedsføring og arrangementer.

Museet leder og drifter Agderbilder.

Museet tar initiativ til, og inngår også i andre relevante samarbeidskonstellasjoner.

Samarbeidet med kommuner, reiseliv/næringsliv om Lister som folkevandringstidsregionen videreføres og avklares.

Det er forventet at utredningen om arkiv- og museumsstrukturen på Agder ferdigstilles i 2023. Vest-Agder-museet skal spille en aktiv rolle i dette arbeidet for å sikre god faglig forankring og at ressursene til museum utnyttes best mulig.

Forretning

De statlige bevilgningene er blitt mindre de siste årene. Dette medfører at museet må skaffe mer av sine midler selv, enten gjennom økt egeninntjening eller gjennom private tilskudd til konkrete prosjekter. Det vil bl.a. være viktig å avklare forholdet mellom statens krav til økt inntjening og kommunenes/fylkeskommunens ønske om lavterskel/gratis adgang ved enkelte avdelinger. Museet må være bevisst at arbeidet med digitalisering ikke gir et økt «gratistilbud» som i neste runde bidrar til færre besøkende og lavere inntekter, men i stedet bidrar til økt oppmerksomhet og flere fysiske besøk.

Museet vil i 2023 arbeide for økt «mersalg» ved sine avdelinger. Museet hadde i 2021 «internseminar» med innledere fra Bymuseet i Bergen som har arbeidet godt med dette. Pga. korona har det vært vanskelig å få fulgt det opp videre, men museet vil ta opp igjen denne tråden i 2023.

Museet er opptatt av å underbygge avdelingenes egenart og ønsker at vare- og suvenirtilbudet også skal gjenspeile dette.

Museet skal videreføre arbeidet med å digitalisere arbeidsflyten for å kunne bruke personalressursene mer rettet mot museets kjerneoppgaver. Det arbeides også videre med å flytte mer salg av billetter, produkter (bøker og garn) og andre tjenester over på nett, samt sette fokus på museets årskort for å øke graden av «gjenkjøp». Markedsføring av museets aktiviteter er viktig og VAM skal være synlige der våre målgrupper søker informasjon og inspirasjon i analoge og digitale kanaler.

Organisasjonsutvikling

VAM er en geografisk spredd organisasjon med et stort spekter av ansatte med ulike fagkompetanse og arbeidsfelt. For å skape felles forståelse for virksomhetens mål er det viktig å bygge en gjennomgående «vi-kultur». Fellessamlinger er viktige møtearenaer for å sikre involvering og eierskap til felles mål, samt å være et møtepunkt innenfor de ulike faggrenene. Fellessamlingene er i tillegg viktige sosiale arenaer der det bygges kollegiale bånd på tvers av avdeling og fag.

Museets studieturer for alle ansatte hvert annet år er på samme måte viktig for felles samhold, både faglig og sosialt.

For å bygge en felles bedriftskultur ønsker museet å arbeide med å videreutvikle tverrfaglig samarbeid internt (og eksternt) og med faglig utvikling blant alle yrkesgrupper i museet gjennom kompetanseheving. Felles rutiner for økonomi, HMS og personal struktureres ytterligere og informasjonsflyt internt forblir et viktig fokusområde. Dette skal skje i tråd med utarbeidet strategi som bl.a. definerer nyhetsbrev, intranett og e-post fra direktør og administrasjon som viktige kanaler.

Vest-Agder-museet har i 2022 styrket staben knyttet til personal, organisasjonsutvikling og HMS. Dette innebærer økt kapasitet til alle deler av det viktige personalarbeidet og ikke minst til videreutvikling og implementering av felles rutiner i museet på disse områdene. Systematisk arbeid med forebyggende HMS og internkontroll, både på institusjons- og avdelingsnivå, i tråd med lov- og avtaleverk er et viktig fokusområde.

FNs bærekraftsmål og ICOMs etiske regelverk er viktige rettesnorer i museets arbeid, både innenfor organisasjonsutvikling og innenfor de øvrige av museets arbeidsfelt.

John Olsen 21. oktober 2022
Direktør